

**Clara Et Praeclara Methodus Parandæ Eloquentiæ,
Secundùm Doctrinam & Præcepta Cypriani Soarii è
Societate Jesu, Ad Captum Et Praxim Faciliorem
Accommodata**

Worpitz, Georg

Coloniæ Agrippinæ, 1700

§. 7. Declaratur praxis quoad sententias, leges, orationem, Concionem, dictationem simultaneam Epistolarum Philosophiæ, Juris &c. studium, ac tandem quoad linguas novas addiscendas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68908)

pervolvere, & percurrere possumus tota Biblia imaginibus materialibus expressa; tam cito enim, atque folia vertimus, uno intuitu videmus, quid in iis agatur, si videlicet omnia prius nobis sint cognita, ut debent, quæ per artem locis affiximus: quanto magis mentis oculis, qui agilitate præcellunt corporeos. Quod autem dictum est de Bibliis, idem servire potest in doctoribus sacris, & profanis; in Theologia, Jurisprudencia, Medicina &c. quas in domibus separatis, unamquamque dispositas præsuppono, & in compendium redactas, ita ut præcipua & magis necessaria arti solùm sint accommodata.

§. VII. *Declaratur praxis quoad sententias, leges, orationem, concionem, dictationem simultaneam epistolarum, Philoſophia, Juris &c. studium, ac eandem quoad linguas novas addiscendas.*

Praxis vocum, & rerum seorsim acceptatum satis patet ex dictis; sed & in una sententia seu constructione junctarum ibidem exempla data: nihilominus facilitatis gratia observationes circa integram sententiam adjiciam. Et primò quidem non est opus omnia totius sententiæ verba figuris exprimere; sed præcipua in quibus vis sensûs consistit, sive nomen sit, sive adverbium, sive adjectivum, sive substantivum: reliquorum enim accidentium & adjunctorum

Ratio eas primendi sententias,

facile recordatio excitatur occasione principium. Ad hoc tamen simul attendendum, quantum fieri potest, ut figura per actionem sic exprimatur, ut sensum totius sententiae referat. v. g. poma dat Autumnus; ponam formam autumnii in homine, puero poma distribuente. Nec quae praeterit rursus revocabitur unda: nec quae praeterit hora redire potest. Pro primo versu ponam aquam ex petra erumpentem, pro secundo horologium. Silva feras cepit, volucres agitabilis aër: hic ponam vivarium, aut saltum feris repletum, supra quem in aëre volucres volitent. Hic notandum, quoties vox diversitatem aliquam rei importat, imagine exprimendam esse. Praeterea dum synonymae voces concurrunt, nè una sumatur pro altera: ut si hic legas aves, ubi legendum volucres: quare nota, vel signum adjiciendum erit, prout jam monui supra. Quamquam applicatio mentis, & exercitium, praeter opinionem etiam adjuvet. Ut autem vox primae sententiae se offerat, potest & illa figurari. v. g. Nunc duo concordēs animā moriemur in una: ponam duos in mutuo complexu morientes sub *nuce* quae mihi propter affinitatem *nunc*, indicabit. O mihi praeteritos &c. ponam *ovem* &c. si multi versus continui sint, ut initium cuiusque facile se offerat, serviet catenula aliqua verborum efficta, qualem dedi supra in B i m s. Sic enim plurimae sententiae, paucis voculis annotari poterunt. Ut verò reliqua ordine suo sequantur verba actionum ordo supra expositus accuratè ob-

Servandus est, ut constet, quid primo loco, quid 2do in imagine legendum sit. Quod porro hic de versibus dicitur. Idem servit pro sententiis sacris & profanis, idemq; pro legibus & canonibus: unde & hic ad principale sensus particulam animadvertendum, & quoties diversitas importatur, alia figura ponenda erit: ut in illo Matth. 7. petite & dabitur vobis &c. primo enim loco ponam unum petentem, alterum dantem: secundo loco quarentem & invenientem drachmam v. g. perditam, tertio, unum ad fores pulsantem, alterum aperientem. De citationibus majoribus librorum & minoribus capitum &c. jam dictum est superius.

leges & canones:

Qui concionem vel orationem ab alio habitam solo auditu excipere memoriâ cupit, primò eum nosse oportet quibus partibus oratio constet aut concio. Deinde locos in cubiculis ita oportet esse meditatam, ut nullâ de iis curâ inter audiendum distrahatur, sed solum intendere possit affigendis in illis imaginibus. Habeat igitur destinatum, & cognitum jam probè primum cubiculi ad hoc electi parietem, pro Exordio seu ingressu concionis, secundum pro Propositione, & Partitione, tertium pro Confirmatione, 4 tum pro Epilogo. Sunt hic qui pro loco hominem capiunt, & capiti Exordium, collo Propositionem, corpori cum brachiis Confirmationis argumenta, pedibus Epilogum imaginibus affigunt. Sed præferenda cubicula ob maiorem capacitatem: potest enim in medio primi parietis affigi Exordium (sicut in medio secundi Proposition, in medio tertii Confir-

Modus excipien- di memo- riâ oratio- nem vel concionē ab alio ha- bitam.

matio &c.) quod si plures habeat partes minores, poterunt ex in quatuor locis circumstantibus locari: qui si adhuc non sufficient (ut contingere amat in confirmatione) quatuor interponemus alios, & erunt octo circumstantes, aut ex unoquoque loco parietem efficiemus, & viginti circumstantes habebimus in uno pariete, ac viginti locos in uno cubiculo, qui ad longissimam orationem vel concionem sufficient. Cicero vult, ut in oratione, quoad locorum ordinem, incipiamus operari ab angulo superiore parietis lineâ rectâ procedentes: hæc enim ratio conformis est modo, quo lineas in chartis legimus; unde illam vocat sororem germanam literaturæ in qq. Acad. Nihil tamen obstat, quò min^o ordinē ascendendi ex inferiore loco in superiorem teneamus. Cognitis igitur orationis aut concionis partibus, locisq; præmeditatis, collectâ mente auscultandum est, & res, quæ dicuntur, imaginibus exprimenda. Neque tamen omnes sed principales omisiss min^o principalibus; quæ quia cum prioribus coherant, facile se offerunt. Si assequi non possumus dicentem, faciendum id, quod solemus, dum dictantem scribendo assequi non valemus, transiliam^o unum aut alterū locum, spatium relinquentes, postea suppleturi, dum petens respirabit, aut notum nobis aliquid, aut iam semel dictum, promet, vel dum nos ipsi repetemus; solet enim hoc ipso occurrere, quod tali, vel tali loco disponi hoc, aut illud non poterit. Quanquam, si ut dixi majores

tantum res effigientur in locis, potest excipiens plura efformare, quam perorans eloqui; celerior enim mens est lingua, illamque prævolat. Et recensentur longæ quandoque historiæ, quæ unicâ egent imaginatione, & quia sæpe notæ sunt, dant spatium prætermis-
sa supplendi, aut jam disposita repetendi. Quod si quis argumentationes, tropos insigniores, & figuras annotare quoque voluerit, illum earum imagines jam in promptu habere oportet, ut eas tunc solum suo loco adiciat. Sic etiam periodorum principalium initia, & transitiones annotare possumus relinquendo duas, tres, aut plures voculas in loco præcedenti. Citationes primum uegligat, usquedum exercitatus sit in prædictis, tum quatuor aut quinque addat, aliâ vice iterum totidem, sicque propredietur, usquedum in illis exercitatione reddatur facilis ad quam plurimas. Finitâ dictione mox repetitio instituenda, tentandumque privatim, an negotium satis feliciter cedat. Consultum autem est adhuc ante hanc exceptionem, exercitium præmittere, in facili aliqua & brevi concione. v. g. Fabri, aut oratione v. g. Vernulæi, ubi materiam per puncta digestio saltem in margine posita, viam sternet ad difficiliora.

Qui verò concionem, aut orationem ex scripto suo, vel alieno mandare cupit, is bis, terve eam attentè perlegat, partitionem illius quoad partes principales, & minùs principales observet, tum operando imaginibus exprimat, signis etiam adjectis, affectu, troporum

Modus e-
discendi
orationem
vel concionem ex
scribere.

porum, figurarum, transitionum, vocumque initialium in periodo.

Dictandi
simul plu-
res episto-
las,

Qui plures, scribit pluribus, uno eodemque tempore dictare vult epistolas, prameditetur prius materiam, eamque imaginibus per cubiculorum parietes, exprimat recto, retrogrado, & intercalari ordine. Disponens autem materiam per unum, vel plura cubacula, in unoquoque pariete tot faciat loca, quot scribenda sunt, ita ut in primo pariete pro quolibet scribenda, sit prima sententia dictanda, in 2do secunda &c. quò postea respiciens per ordinem parietum, & in illis locorum, cuique suam materiam depromat, ex 1mo pariete cuilibet primam, ex 2do secundam &c. Si alicui minus scribendum esset, relinquatur locus ab imagine vacuus, vel in medio, vel in antepenultimo, aut ultimo loco, hoc ipsum enim indicabit scribam tali numero positum praterendum esse: quod forsitan ille per errorem fieri interpretabitur, miraturus in fine connexionem. Alii tot parietes quidem eligunt quot scribenda sunt, sed in uno totam pro scribenda primo, in secundo secundam pro secundo & sic deinceps. Sed tum virgulis & figuris discrimen faciendum, ut constet, quousque dictandum singulis vicibus, & ubi resumendum postea; verum hoc non parum difficultatis invehit, in faciendis tot reflexionibus, super diversos simul parietes, signa cessationis, & resumptionis. Quare prior modus praeplacet in quo quae dictatione sunt conjungenda, quae dividenda, uno parietis aspectu sese offerunt,

Ratio ex-
cipiendi
multa
paucis,

veluti legeret ex chara ordine jam digesta. Hic adjicere visum est, quo pacto quis legentem, vel loquentem scribendo assequi possit. Primò exquirat dictiones longiores & usitatiores illius materiæ, artis aut scientiæ; ac propriis signa & characteres sibi deligat. Debent autem esse breves & faciles, & qui paucis literis aut figuris scribantur, nè plus temporis in iis formandis, quàm in dictionibus ex integro scribendis impendatur: quales esse possunt literæ Alphabeti Latini, Græci, numeri arithmetici, notæ musicæ, figuræ Geometricæ. Hæc signa & characteres sibi reddat familiares exercitio privato, & paucis multa complecti poterit. Pro reliquis minus frequentibus adhibeat abbreviaciones Philosophis usitatas. Negotia si cui multa conficienda sunt, & expedienda, nè mente elaborantur, notari possunt duobus modis. 1. Si in his locis, ubi eadem agenda sunt, vel aliis tibi notis & obviis, eorum signa & imagines statueris, 2. Si in digitis & articulis primæ cujuslibet literæ depictâ notas posueris.

Negotia
& actio-
nes multas.

Disputatio-
nes.

Hæc ipsâ ratione juvare se possunt syllogisticè disputantes, quæ enim objicienda, aut resolvenda sunt, sic annotari poterunt. v. g. Major in medio primi parietis, & quæ de ea inter disputandum occurrunt retinenda, in quatuor aut octo circumstantibus locis affigantur. Minor in medio secundi parietis, Conclusio in medio tertii: si verò enthymema fuerit, vacabit paries primus, vel secundus, prout majorem vel minorem omittere continget. Si introductio fuerit, prima

pars in medio primi parietis, secunda in medio secundi, tertia in medio tertii, adjecto semper aliquo signo ad memoriam excitandam efficaci: v. g. in dilemante pars una uno altera altero cornu notetur. Sunt qui in capite hominis, contra quem argumentantur, ponunt majorem, minorem in pectore, probationes majoris in dextra, minoris in sinistra, affirmationem, vel negationem, signo hominis annuentis, aut reuuentis exprimunt aut nota absolutionis & condemnationis usitata antiquis, aut calculo albo & nigro. Alii supervacaneum existimant singulas minutias annotare, contenti solius medii termini imagine, quia, ut ait Aristoteles, medium est tota vis, & virtus syllogismi. Scalam igitur Jacob accipiunt, in cuius supremitate thesis seu status questionis, tū in singulis scala gradibus singuli medii termini, & probationes probationum. Ipsius autem Dialecticæ aut Physicæ memoriam sibi comparabit studiosus, si tractatus, Disputationes, & earum ritulos omnes primo calluerit, prout à Magistro sunt traditi ordine & verbis. Secundò si pro numero & ordine materiarum diversarum, numerum & ordinem cubiculorum disposuerit: & si materiæ amplitudo, aut subdivisio exigat, cubacula duplicarit, triplicarit, ex uno v. g. cubiculo tria per interjectos tapetes faciendo, aut uni loco, alios circumstantes addendo. Sicut autem sententiam seu conclusionem in medio parietis statuet, & probationes in locis circumstantibus, ita objectiones in opposito tapete vel pariete

Philosophia.

col.

collocabit, primam in medio, reliquas locis aliis. Similiter Juris studioso faciendum, ut nempe primò titulos, & regulas Juris teneat ita ut quocunque ordine, aut numero indicato, eas edicere valeat. Deinde in domus ad hoc electæ (quam quadratam esse oportebit, ut sunt monasteria, Collegia) primo latere seu tractu constituat librum primum Institutionum, in secundo secundum, in tertio tertium, in quarto quartum. In secunda domo (pluribus enim domibus opus est) primo latere librum primum Digestorum, in secundo, secundum, in tertio tertium &c. Semper in una domo quatuor libros effigiendo, quæ ut sit capax, unumquodq; latus, seu tractus, decem, 15. 20. 25 cubicula habeat. Tertio incipiens à primæ domus primo latere, ponat titulum primum in medio primi parietis, in medio secundi parietis legem primam; in medio tertii primum §. in medio quarti 2. §. Si quid autem circa hæc præterea annotandum, in quatuor, aut octo circumstantias locorum reponat. Sic cubiculo uno absoluto adeat secundum ejusdem lateris seu tractus. & rursum in medio primi parietis ponat §. 3. in medio secundi 4. §. & sic deinceps, dum omnes sint absoluti: actum ingressus tertium in medio primi parietis ponetur lex secunda primi tituli, in medio secundi parietis, primus §. secundæ legis, in medio quarti parietis tertius §. secundæ legis. Sicque progrediendum in cæteris, quibus absolutis, in sequentibus cubiculis similiter titulus

Juris prudentia.

tulus secundus cuna suis legibus & §. §. disponatur. Potest etiam accipi tractus plateæ alicujus, in qua tot concipiantur domus, quot tituli unius libri, & sic in unaquaque domo disponantur leges & §. §. qui sub illo sunt titulo.

Quid Canonista,
Theologo &c.
faciendū.

Quod dictum hic de Jurisprudencia consequenda, idem sibi in usum accommodare potest Canonista, Theologus, casuum, & controversiarum (quæ tamen majorem affinitatem habent cum Philosophia ob methodum qua traduntur) studiosus. Item advocatus, qui tamen tractus platearum aut cubiculorum accipere debet. Qui habeant è diametro alium tractum oppositum, uti esse solent in civitatibus, & Monasteriis, ut dum in uno cubiculo aut domo, causæ unius negotium constituit, in opposita domo, vel cubiculo statuat. Adversarii actionem, argumenta & processum. Hunc quoque modum usurpare potest controversiarum alumnus. Concionator autem sibi tot deligat cubicula, aut domos, quot Evangelia sunt Dominicæ, & Festorum per annum, & in iis annotet, quæ voluerit.

Praxis linguarum novarum addiscendi.

Superest, ut de praxi, rationeq; linguarum novarum addiscendi adjiciam aliquid. 1. Statuat sibi domum, in qua tot sunt cubicula, quot literæ Alphabeti linguæ illius, quam jam tenet. In primo cubiculo statuat voces linguæ sibi notæ, quæ incipiunt ab A. in secundo, quæ à B. & sic consequenter. Tum singulis diebus operando ponat è regione ad

vocem

vocem linguæ notæ, significationem ignotæ, quam quidem facile adnotabit, si quæ de vocabulis ignotis dicta sunt suprâ, calluerit, & aliam domum eligat capacem in qua disponat Regulas cum exceptionibus, quæ lectionem, scripturam, & pronunciationem, concernunt. Habeat igitur cubiculum primum pro lectione, in quo Regulae, quæ ad eam pertinent, annotentur; exceptiones autem in opposito pariete, vel super Regulas in fornice aut tabulato. Alterum pro scriptura, si opus est, similiter disponat. Constructio cum declinationes, conjugationes, Genera & casuum varietatem habet, plura cubacula sibi vendicat: in quorum uno sint, quæ de generibus nominum observanda docet Grammatica: In secundo, quæ de declinatione nominum. In tertio, quæ de Conjugatione verborum, præteritis & supinis. In quarto quæ regimen nominum & verborum quoad casus & modos pertinent. In quibus ipsis, si optis sit & cubacula multiplicari poterunt, & loci, modo superius exposito. Quando verò opus sit, attendenda divisio & partitio authoris, è quo linguam discimus, qualis in Latina. Emman, Alvarus in Græca Jacobus Gretserus, Clenardus: in Hebræa P. Majer, in aliis alii. Appromittit autem Lamb. Schenkelius l. i. c. 3. n. 33. quod si quis velit in hoc totus esse, quamcunque trium mensium spatio comprehendi posse, sic ut promptè loqui, intelligere, epistolas scribere

ex illa in paternam transferre possit, licet quandoque in loquendi, scribendiq; usu offendat. Requirit tamen hominem, scribendi, legendique peritum, in arte memoriæ jam facilem, adultum, non puerum, præterea mediocri ingenio, desiderio autem & animo ad laborem præditum.

Atque hæc, quæ de arte memorandi hætenus dicta sunt, apud diversos sparsim, & involutè legi possunt: qui omnes post perceptionem perceptorum uno ore, nil nisi experientiam, exercitationemque inclaimant, & aureos in hac memoriæ fodina montes pollicentur. Nec est, quod quis gravissima obtendar negotia, quo minus ejus usum sibi comparare valeat: est enim ars ejusmodi, quæ in ipsam negotiorum partem advocari, applicarique potest, & sublevare pondus cum distractione, & fructu in labores secuturos dimanaturo.

✱ ✱ ✱ ✱ ✱

✱ ✱ ✱ ✱

✱ ✱ ✱

✱ ✱

✱